

BERT WAGENDORP

BROOKLYN

DE MEMOIRES VAN ABEL SIKKINK

DEEL 4

UITGEVERIJ PLUIM
AMSTERDAM/ANTWERPEN

Eerste druk, oktober 2026

© 2026 Bert Wagendorp

Omslagontwerp Nico Richter

Omslagbeeld Sitting Bull en Buffalo Bill, gefotografeerd door William Notman & Son, circa 1897

Typografie binnenwerk Perfect Service

Auteursfoto Marcel Krijgsman

Productiebegeleiding Tim Beijer

Drukkerij Wilco, Amersfoort

ISBN 978 94 935 2501 6

NUR 301

www.uitgeverijpluim.nl

De uitgever heeft getracht alle rechthebbenden op copyright van foto- en illustratiemateriaal te achterhalen. Zij die desondanks menen aanspraak te kunnen maken op deze rechten, kunnen zich tot de uitgever wenden.

Voor Jeroen, mijn Amerikaanse broer

Misschien was er nooit meer innerlijke leegte dan nu, en hier in de Verenigde Staten. Oprecht geloof lijkt ons te hebben verlaten. (...) Het schouwspel is huiveringwekkend. Wij leven geheel en al in een atmosfeer van huichelarij. De mannen geloven niet in de vrouwen, noch de vrouwen in de mannen. In de literatuur heerst een spottende, hooghartige neerbuigendheid. Het doel van alle letterkundigen is iets te vinden om belachelijk te maken. (...) De verdorvenheid van de handelsklassen in ons land is niet minder dan men heeft vermoed, maar oneindig veel groter. De openbare diensten van Amerika – nationaal, op het niveau van de staat en gemeentelijk – in al hun takken en afdelingen, met uitzondering van de rechterlijke macht, zijn doordrenkt van corruptie, omkoping, leugen en wanbestuur; en ook de rechterlijke macht is aangetast. (...) In business (dit allesverslindende moderne woord, business) is het ene en enige doel, op welke manier dan ook, geldelijk gewin. (...) Tevergeefs marcheren wij met ongekennde schreden naar een rijk zo kolossaal dat het de oudheid overtreft – voorbij dat van Alexander, voorbij de trotse heerschappij van Rome. Tevergeefs hebben wij Texas, Californië en Alaska geannexeerd en reiken wij naar het noorden voor Canada en naar het zuiden voor Cuba. Het is alsof wij op de een of andere manier worden begiftigd met een enorm en steeds beter uitgerust lichaam, om vervolgens achtergelaten te worden met weinig of geen ziel.

– Walt Whitman, *Democratic Vistas*, 1871

In de vroege ochtend van zaterdag 3 februari 1872 arriveerde de SS Cimbria in de haven van New York. Sneeuwvlokken dansten in het oranje licht van de gaslantaarns en gaven de pieken en kades van de Battery een sprookjesachtige aanblik, de sneeuw dempte het havenrumoer. Ik schuifelde de loopplank af en zocht naar bekende gezichten. Het was er al tamelijk druk, maar ik zag niemand die ons op stond te wachten. Sandra droeg Antonie op haar arm. Hij klampte zich als een aapje aan zijn moeder vast en drukte zijn gezicht in haar hals, alsof hij zijn nieuwe wereld niet wilde zien. Heel even trok er een vlaag van spijt door me heen.*

Ik was drieëndertig jaar oud en ik begon aan een nieuw hoofdstuk waarvan ik niet zeker wist of ik me erop moest verheugen. De weemoed om wat ik achter me had gelaten overheerste.

* Dit vierde deel van de *Memoires van Abel Sikkink* maakt deel uit van het dikke manuscript dat mij een aantal jaren geleden werd toegezonden door Florence Marquand, achterkleindochter van Abel Sikkink. Na de verschijning van de eerste drie delen bereikten mij berichten van lezers die verklaarden tevergeefs op zoek te zijn gegaan naar historische sporen van Abel Sikkink. 'Beter zoeken,' luidt mijn vaste antwoord op dergelijke vragen. Ik ben de bezorger van Abels memoires, niet zijn biograaf. Wel moet ik toegeven dat het er soms inderdaad op lijkt dat een onzichtbare hand de nagedachtenis van Abel Sikkink heeft willen wissen, alsof het feit dat hij de Phoenix-ramp had overleefd alsnog moest worden gecorrigeerd. De Schepper is een rancuneus kereltje, wie zich aan zijn lotsbestemming onttrekt wordt alsnog te grazen genomen!

‘Antonie, kom!’ riep ik naar mijn zoon; ik nam hem uit Sandra’s armen en zette hem op mijn nek. ‘Kijk, New York!’ zei ik, terwijl ik een rondje draaide. ‘Amerika! Amerika!’

‘Amerika?’ klonk het vragend op mijn schouders.

Een krantenjongen met een stapel kranten over zijn arm liep onze kant op. ‘*Terrible accident on the Lehigh Valley Railroad!*’ riep hij, ‘ten minste tien passagiers omgekomen! Lees *The New York Times*, vier cent!’ Ik gaf hem een dime en zei dat hij het wisselgeld kon houden. In mijn nek begon Antonie te huilen. Kalle stond even verderop bij onze koffers. Hij wenkte een koetsier.

‘Amerika!’ riep ik nog een keer, ‘Amerika!’

Niet veel later reden we in een grote koets door de ontwakende stad. Antonie zat op schoot bij Sandra en kwam ogen tekort om al het nieuwe in zich op te nemen. Zijn gezichtje gloeide van opwinding en zijn vinger priemde in alle richtingen om ons attent te maken op de golf aan verbazingwekkende taferelen die hem overspoelde. We passeerden nieuwe gebouwen die veel hoger waren dan de appartementencomplexen en kantoren van Parijs. ‘Links het Equitable Life Building,’ zei Kalle, die minder lang uit New York was weggeweest dan wij, met de intonatie van een stadsgids. ‘Zeven verdiepingen, 43 meter hoog. Gelukkig heeft het gebouw een lift.’* Toen Antonie wees naar een locomotief met drie wagons die ons hoog boven onze hoofden passeerde, was ik even verbluft als mijn zoon. ‘De Ninth Avenue Elevated,’ klonk het uit de mond van onze gids, ‘spoorweg op palen.’**

* Het gebouw aan Broadway was gereedgekomen in 1870. In 1912 werd het door brand verwoest.

** Het eerste traject van de Ninth Avenue Elevated, een verhoogde spoorlijn op palen die door het westen van Manhattan liep, was gebouwd in 1868 en de lijn werd daarna steeds verder uitgebreid. De Ninth Avenue Elevated vormde een van de eerste massatransportsystemen ter wereld.

We werden als toeristen langs de landmarks van Manhattan gevoerd. Ik herkende dingen, maar had toch het gevoel dat ik in een onbekende stad was gearriveerd, of op zijn minst in een stad die zich in het nieuw had gestoken. New York had in de vijf jaar dat we weg waren geweest een metamorfose ondergaan. Overal waren nieuwe kantoren verrezen van banken, beursbedrijven, verzekeringsmaatschappijen en advocatenfirma's. De bedrijfsnamen prijken trots aan de gevels en op de daken. Toen we Union Square waren gepasseerd, wendde de gids zich tot Sandra en wees op een rijtje splinternieuwe maar klassiek ogende gebouwen. 'Allemaal nieuwe theaters,' zei hij. 'Je landt in een gespreid bedje, San. Er is een enorme behoefte aan amusement en vermaak. En dat heb jij straks in de aanbieding. Ik zit ook goed. Al die New Yorkers willen een portret van zichzelf, om de wereld te tonen hoe glorieus hun leven eruitziet.'

New York was nog meer dan voorheen een stad waar alles draaide om geld verdienen, en voor het uitgeven van dat geld waren de mogelijkheden inmiddels flink uitgebreid. Op de trottoirs haastten de mensen zich naar hun werk, ze leken van mening dat er geen minuut verloren mocht gaan met doelloos geflaneer zoals ik dat kende uit Parijs.

Onze koets werd links en rechts gepasseerd door de barouchetten van de nieuwe rijken, meestal met twee maar soms met vier elegante volbloeds ervoor. Die maakten van de door grote, lompe paarden getrokken landauers van de oude New Yorkse elite vervoersmiddelen uit het verleden.

Aan Fifth Avenue passeerden we een immense bouwplaats. 'Hier bouwen ze iets gigantisch om God te vriend te houden,' zei Kalle, 'de nieuwe St. Patrick's Cathedral.' De contouren van het immense godshuis met de twee torenspitsen werden zichtbaar; er was duidelijk veel New Yorks kapitaal ingezet om de Allerhoogste ertoe te bewegen alle hebzucht van de zondige stad door de vingers te zien.

Ik keek naar Sandra, die met Antonie op schoot zwijgend om zich heen keek. Haar ogen stonden uitdrukkeloos, alsof ze droomde. 'Sandra?' vroeg ik. Ze reageerde niet.

De koetsier liet zijn zweep knallen boven de ruggen van de paarden, Kalle wees naar de grote reclameborden naast de poort van Tony Pastor's Opera House die een voorstelling aankondigden met 'Echte Wilde Indianen'.

'Je broertje is variétéartiest geworden!' riep hij grijnzend, gevolgd door een 'sorry, Abel' toen hij mijn reactie zag.

Sandra tikte de koetsier op zijn rug. 'Kunt u ons nu zo snel mogelijk naar Bleeker Street brengen?' vroeg ze.

Ik was in een nieuwe stad aangekomen, maar ook in een nieuwe tijd. Tot we Bleeker Street in reden en het opeens weer 1867 leek, het jaar waarin we naar Parijs waren vertrokken, Antonie er nog niet was, we vijf jaar jonger waren en we nog nooit van de rue de Furstemberg hadden gehoord; 1867, het optimistische jaar.

Ik opende de voordeur van het appartement dat we vijf jaar eerder hadden verlaten, liet Sandra en Antonie voorgaan en tilde een zware koffer de trap op. Kalle kwam achter me aan. Het was alsof we duizend doden achterlieten op het trottoir.

De *New-York Tribune* was een andere krant dan de *Herald*. Op de redactie van de *Herald* heerste voortdurend chaos, maar binnen dat universum van wanorde, conflicten en ongeduld gold de orde van het nieuws. Als er nieuws was, gingen de neuzen van de redacteuren onmiddellijk dezelfde kant op, ook als ze elkaar even daarvoor nog in de haren waren gevlogen. Iedereen wist wat hem te doen stond: nieuwe feiten zoeken en desnoods verzinnen, gruwelijke details boven water krijgen en aandikken, de lezer de daver op het lijf jagen.

Wie het geheim van het nieuws maken niet doorgrondde, had bij de *Herald* niets te zoeken. Nieuws, luidde het onuitgesproken adagium, is iets wat zich soms gratis en voor niks voordoet, maar dat je, als dat niet zo is, moet creëren. Nieuws, vonden ze bij de krant, is de heilige schepping van journalisten, die nieuwe heersers van het universum. Eigenaar James Gordon Bennett zag degenen die nieuws konden maken uit absolute leegte, uit lucht, als de keurtroepen van zijn redactie. Die werden extra betaald omdat ze zo bedreven waren in het herschikken van de feiten of kleine details zo wisten op te blazen dat er opeens uit het niets nieuws ontstond dat even later op de trottoirs werd rondgeschreeuwd als opzienbarende scoops. Of die nog iets met de waarheid van doen hadden, deed niet ter zake.

Uiteindelijk was dat de reden geweest dat ik de krant had verlaten. Het beeld dat de *Herald* had geschapen van de Parijse Commune was een karikatuur van wat ik had gezien en mee-

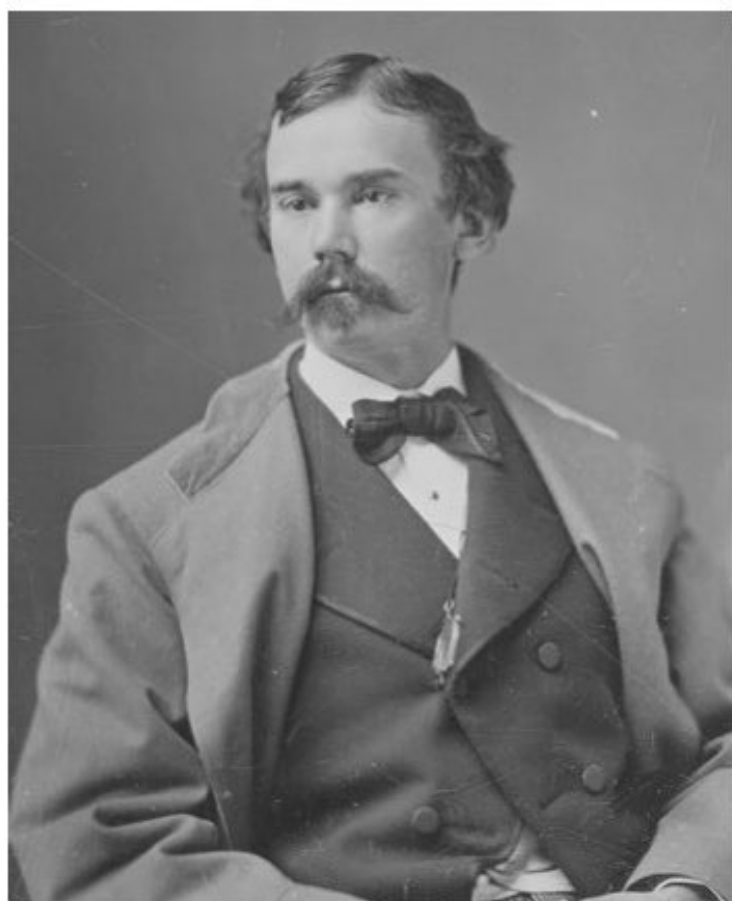
gemaakt. Op dat fundament van onware feiten en leugens had de krant een wereld van haat geschapen waarvan ik niet langer deel wenste uit te maken.

Het eerste wat me opviel toen ik de redactie van de *Tribune* aan Nassau Street op liep, was de diepe rust. Nergens werd geschreeuwd, niemand sloeg met deuren. De koortsachtige sfeer die ik me herinnerde van de *Herald* ontbrak. De redactieruimte leek op de studiezaal van een bibliotheek. Als je goed luisterde kon je het gekras van pennen horen. Hier werd gedacht en wel-overwogen aan nieuwsgaring gedaan, werden verantwoorde opinies op papier gezet, soms nadat er fluisterend met collega's van gedachten was gewisseld. Bij de *Tribune* werkte een verzameling intellectuelen niet alleen aan een nieuwsmedium maar ook aan een betere wereld en tevens aan hun eigen aanzien en ambities.

Een van die intellectuelen kende ik uit wat nu bijna een ander leven leek: John Hay.* Ik had hem ontmoet tijdens de Burgeroorlog, in de tijd dat ik voor de *Herald* in Washington werkte en hij in het Witte Huis de privésecretaris van president Lincoln was. We konden het goed met elkaar vinden. Behalve dat we even oud waren, deelden Hay en ik een calvinistische opvoeding: hij kwam uit een Schots-protestantse emigrantenfamilie. We slooten een vriendschap die, ondanks de lange periodes waarin ze op een laag pitje stond, telkens gemakkelijk weer opbloeide.

Om de stilte niet te verbreken, zwaaide Hay van achter zijn bureau met zijn armen om mijn aandacht te trekken. Mijn naam roepen was kennelijk ongepast. Toen ik naar hem toe liep

* John Milton Hay (1838-1905) was in 1860 met president Lincoln uit Illinois meegekomen naar Washington. Na Lincolns dood werd hij journalist en schrijver. Pas op latere leeftijd werd hij politiek actief en uiteindelijk minister van Buitenlandse Zaken van de v.s. Samen met John George Nicolay schreef hij een grote, tiendelige biografie van Lincoln.

John Hay.

stond hij op en wenkte dat ik mee moest komen. Even later bevonden we ons op een van de balkons van het gebouw, een paar verdiepingen boven het straatrumoer van New York.

‘Abel,’ zei hij, ‘wat ben ik blij je te zien! Je hebt er goed aan gedaan naar de *Tribune* te komen! Je hoorde daar niet langer. Hoe gaat het?’

‘Goed, heel goed. Ik moet nog wennen natuurlijk. New York is een andere stad dan Parijs.’

‘Absoluut! Totaal anders,’ zei Hay, die nog nooit in Parijs was geweest maar die ongetwijfeld de romans van Hugo, Balzac en Zola had gelezen. ‘Enfin, ken je de situatie hier op de krant?’

‘Reid heeft me in Parijs een paar dingen verteld.’

‘Ook dat hij hoofdredacteur wil worden?’

‘Dat niet. Is dat mogelijk?’

‘Zeker. Als Greeley er tenminste in slaagt Grant te verslaan bij de komende presidentsverkiezingen.’

Ik wist dat Greeley van plan was zich kandidaat te stellen,

Horace Greeley.

maar niet hoe zijn kansen lagen. 'Afwachten,' zei Hay. 'Daar hebben we het nog wel over. En dan moeten we nog zien wie de nieuwe eigenaar van de krant wordt, mocht Greeley besluiten tot verkoop. We staan hoe dan ook voor grote veranderingen.'

Hay werkte al sinds de dood van Lincoln voor de *Tribune*, aanvankelijk vanuit Washington. In 1870 was hij op aandringen van hoofdredacteur Horace Greeley verhuisd naar New York, waar hij binnen korte tijd was uitgegroeid tot een van de belangrijkste commentaarschrijvers en daarmee tot een van de invloedrijkste journalisten van het land.

'Wij kunnen hier wel een ervaren verslaggever gebruiken,' zei hij. 'We zijn heel goed in de theorie, maar zitten er in de praktijk weleens naast. Kom, we gaan naar binnen, ik zal je aan een paar collega's voorstellen.'

'Er hangt daar een soort gewijde sfeer,' zei ik tegen Sandra, toen ik na die eerste dag 's avonds thuiskwam. 'Heel anders dan bij de *Herald*. En ik heb uitgebreid gesproken met John Hay.' Hay

kende zy. van mijn verhalen. 'Hij heeft me uitgelegd dat er de komende tijd veel gaat veranderen bij de *Tribune*.'

'Overall gaat veel veranderen. Hoe was het met Whitelaw Reid?'

'Reid heeft grote plannen. Horace Greeley** gaat zich kandidaat stellen voor het presidentschap, Reid bidt dat hij erin zal slagen Grant te verslaan, want dan ligt voor hem de weg naar het hoofdredacteurschap open. En misschien lukt het hem zelfs de *Tribune* over te nemen.'

'Heb je Reid gesproken?'

'Anderhalf uur.'

'En?'

'Hij is veranderd. Vroeger was hij een joviale man met humor, maar dat vindt hij geloof ik niet meer passen bij de statuur van een aanstaand hoofdredacteur van de deftige *Tribune*. Nu wil hij de touwtjes in handen krijgen. Macht doet iets met mensen, zelfs als ze hem nog moeten veroveren.'

Ik herhaalde Reids samenvatting van de toestand in het land. 'De regering van president Grant is corrupt tot op het bot, het Noorden kent een snelle economische expansie terwijl het Zuiden kampt met grote armoede, de slavernij is afgeschaft maar rassendiscriminatie niet en de Boston Red Stockings zijn op weg om weer kampioen te worden. Dat hij dat wist viel me dan weer mee. Nou ja, dat soort dingen. Het was geen gesprek dat ontroerde vanwege de hernieuwde kennismaking met een oude vriend. Enfin, hij nodigde me uit om morgen te gaan lunchen bij Delmonico's. Dat is kennelijk nog altijd het restaurant waar je moet zijn.'

* Whitelaw Reid (1837-1912) was 'managing editor' van de *Tribune* onder Horace Greeley. Abel kende hem als collega-verslaggever uit de Burgeroorlog.

** De *New-York Tribune* was zo verbonden met zijn oprichter en hoofdredacteur Horace Greeley (1811-1872) dat hij algemeen bekendstond als de *Greeley Tribune*. Horace Greeley was dertig toen hij in 1841 met de krant begon.